

Sonja Kump

EVROPSKE IZKUŠNJE NA PODROČJU EVALVACIJE VISOKEGA ŠOLSTVA

Vir: Zbornik Evalvacija (ur. Darko Štrajn), Pedagoški inštitut, 2000

Decembra 1998 je bilo končano delo na projektu Zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu, ki je bil vključen v mednarodni program Phare (*Phare Multi-Country Programme in Higher Education: ZZ - 95.20*). V projektu je sodelovalo dvanajst držav: Albanija, Bolgarija, Češka, Estonija, Madžarska, Makedonija, Latvija, Litva, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija. Konzorcij projekta so sestavljali predstavniki naslednjih institucij: Quality Support Centre of Open University, London, Velika Britanija; Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS), University Twente, Nizozemska; Centre for Quality Assessment in Higher Education, Litva; Comité National d'Evaluation, Francija in Evalueringscenteret, Danska in Center za evalvacijske in strateške študije pri Fakulteti za družbene vede, Ljubljana, Slovenija.

Člani konzorcija so nameravali z različnimi dejavnostmi povečati zavest o potrebnosti evalvacije v visokem šolstvu, obogatiti obstoječe nacionalne evalvacijske postopke, širiti izkušnjo ter prenašati in razglašati "evropsko dimenzijo evalvacije". Poleg tega je bil namen projekta vzpodbuditi sodelovanje med državami srednje in vzhodne Evrope na področju razvoja sistemov za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu in zagotoviti skladnost med nacionalnimi razvoji in mednarodnimi standardi za zagotavljanje kakovosti. Glavne dejavnosti projekta so bile poleg pregleda zakonodaje in analize potreb osredotočene na pilotne evalvacije. Večina držav je izvedla tri pilotne evalvacije, običajno eno institucionalno in dve programski. Pilotna institucionalna evalvacija v okviru Slovenije je bila izvedena na Univerzi v Mariboru, pilotna programska evalvacija pa na Ekonomsko-poslovni fakulteti. Konzorcij projekta je pred začetkom pilotnih evalvacij organiziral dve vrsti seminarjev. Prva vrsta seminarjev je bila namenjena usposabljanju izvajalcev samoevalvacij in usposabljanju zunanjih ocenjevalcev kakovosti ter temeljitemu spoznavanju posameznih korakov evalvacije, v okviru druge vrste seminarjev pa so udeleženci razpravljali bolj na konceptualni ravni, in sicer o političnih, zakonskih in metodoloških problemih evalvacije v visokem šolstvu.

Raziskovalci in izvedenci za visoko šolstvo so poleg naštetih dejavnosti izvedli tudi primerjalno analizo razvoja evalvacijskih sistemov v evropskem visokem šolstvu.¹ Že na začetku analize so ugotovili, da med državami srednje in vzhodne Evrope ter državami zahodne Evrope obstajajo pomembne razlike v razumevanju pojmov "evalvacija" in "akreditacija".

Evalvacijo v zahodni Evropi opredeljujejo kot sistematično, kritično analizo kakovosti visokega šolstva. Evalvacija se ukvarja s kakovostjo ciljev visokega šolstva (npr. institucionalno poslanstvo, cilji programa); vložki v visoko šolstvo (npr.: fizični in človeški viri, kakovost novincev); procesi v visokem šolstvu (npr.: postopki poučevanja in učenja) in rezultati (npr.: spretnosti, drže, razumevanje in znanje študentov na diplomi; objave raziskovalnega dela). Evalvacija je lahko osredotočena na eno ali več naslednjih področij: poučevanje in učenje, raziskovanje, sodelovanje z lokalno skupnostjo in institucija kot celota, vključno z njenim managementom, še zlasti z njenim managementom zagotavljanja kakovosti in strateškim načrtovanjem. Evalvacija lahko poteka na ravni posameznika, predmeta, programa ali disciplinarnega področja, oddelka, fakultete in univerze. V Evropi se evalvacija najbolj pogosto izvaja na ravni programa ali institucije (univerze). Evalvacija ima notranjo dimenzijo (samoevalvacija) in zunanjo dimenzijo (zunanji izvedenci, kolegi-peers ali inšpektorji).

Akreditacija je predvsem rezultat evalvacije. Predstavlja podelitev statusa in pomeni odobravanje, priznavanje in včasih tudi licenco oziroma dovoljenje za delovanje. Akreditacija kot proces temelji na uporabi predhodno opredeljenih standardov. V mnogih državah Zahodne Evrope je akreditacija, če jo sploh imajo, odgovornost ministrstva, pristojnega za visoko šolstvo, medtem ko evalvacijo izvaja neodvisna agencija.

Akreditacija se v mnogih državah srednje in vzhodne Evrope uporablja kot splošen koncept za evalvacijo visokega šolstva, zato tudi njihovi nacionalni evalvacijski sistemi pogosto vključujejo akreditacijo. To povzroča zmedo, kajti akreditacija (kot se uporablja povsod drugje) je zelo natančen koncept. Akreditacija v ostali Evropi ni značilnost evalvacijskih sistemov. S tem ko se v državah Srednje in vzhodne Evrope osredotočajo na akreditacijo, se lahko zgodi, da ne namenjajo dovolj pozornosti drugim vidikom zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu.

V državah zahodne Evrope je glavni cilj evalvacije izpopolnjevanje kakovosti in javna odgovornost visokošolskih institucij. Nasprotno temu pa je akreditacija in financiranje pogosto glavni cilj evalvacije v vzhodni in srednji Evropi. Mnoge od teh držav so doživele izredno naraščanje števila privatnih institucij in stopenjskih programov. Evalvacije so se oprijele zato, da bi brzdale in nadzorovale rast teh zasebnih institucij in programov s pomočjo procesa, ki se konča z odločitvami, povezanimi s financiranjem in akreditacijo. V zahodni Evropi imajo predvsem evalvacijske agencije, medtem ko so v srednji in vzhodni Evropi pogostejše evalvacijske in akreditacijske agencije.

1. Značilnosti evalvacijskih sistemov v zahodni Evropi

Raziskovalci so ugotovili, da skoraj v vseh državah zahodne Evrope delujejo nacionalni evalvacijski sistemi, ki vrednotijo kakovost v visokem šolstvu. Za te sisteme je najbolj bistveno, da vzpostavljajo sistematično evalvacijo institucij in/ali programov. Med državami, ki že izvajajo evalvacijo, obstajajo razlike, toda hkrati imajo tudi skupne poteze, ki predstavljajo del sprejetih mednarodnih standardov evalvacije kakovosti v visokem šolstvu. Sestavni deli teh standardov so štiri načela:

1. *Avtonomija evalvacijskega procesa* v odnosu do vlade in institucij - t.p. neodvisnost evalvacijske agencije glede metod in rezultatov evalvacije. V zahodni Evropi so vlade ustanovile nacionalna koordinativna telesa, ki zagotavljajo legitimnost zunanjih pregledov in pripravljajo vse vidike evalvacije, t.j., oblikujejo, načrtujejo in izvajajo evalvacijo ter prilagajajo metodologijo glede na posebnosti posameznih evalvacij.

2. *Samoevalvacija* pomeni prvi korak v evalvacijskem procesu in zelo pomemben korak pri vpeljevanju notranjega evalvacijskega procesa. S pomočjo samoevalvacijskega poročila se zunanja evalvacijska skupina seznani z opisom in analizo institucije. Poročilo vključuje prednosti in slabosti znotraj splošnega konteksta groženj in priložnosti, v okviru katerih institucija deluje. Proces samoocenjevanja zahteva široko udeležbo različnih interesnih skupin (študenti, raziskovalci, učitelji, administratorji) v okviru programa ali institucije in redni notranji evalvacijski proces, ki temelji na zbiranju in urejanju podatkovnih baz.

3. *Zunanja evalvacija* ima za namen povečati pozitivne učinke samoevalvacije. Naloge skupine zunanjih izvedencev so: pregledati vsebino samoevalvacijskega poročila, oblikovati priporočila za tista področja, ki bi jih na visokošolski instituciji/programu lahko še nadalje razvijali, in zagotoviti možnost dialoga med evalvatorji in "evalviranimi", kar naj bi okrepilo "samospoznanje", saj se začne razvijati že v času samoevalvacijskega procesa. Zunanja evalvacija zahteva kompetentno in uravnoteženo zunanjo skupino izvedencev, ki vključuje akademske in neakademske člane; sodelovanje mednarodnih izvedencev zagotavlja dodatne perspektive.

4. *Evalvacijsko poročilo* napiše skupina zunanjih izvedencev in je dostopno javnosti. Glavna funkcija evalvacijskega poročila je oskrbeti institucijo (oz. program) in njene glavne interesne skupine (študenti, učitelji, delodajalci, vlada) z napisanim dokumentom, ki služi kot zapis njenega sedanjega stanja ter kot osnova za njen nadaljnji razvoj in izpopolnjevanje. Z drugimi besedami: javno evalvacijsko poročilo zagotavlja, da je institucija odgovorna do svojih interesnih skupin. Cilj evalvacijskega poročila je identifikacija prednosti in slabosti ter predlogi za izboljšanje. Končna ocena mora upoštevati kontekst in še zlasti sprejeto poslanstvo in cilje institucije oziroma programa.

Vsi zahodnoevropski sistemi so torej oblikovani na štiristopenjskem pristopu: 1. oblikovanje nacionalne agencije ali koordinativnega telesa; 2. notranja evalvacija na ravni institucije in/ali programa, priprava samoevalvacijskega poročila; 3. zunanja evalvacija skupine izvedencev, ki vključuje obisk institucije; 4. objava rezultatov evalvacije.

Večina visokošolskih institucij poleg formalnih zunanjih evalvacij izvaja lastne procese notranje evalvacije in oblikuje postopke zagotavljanja kakovosti na institucionalni, fakultetni, oddelčni in individualni ravni. Ker imajo v zahodni Evropi že nekajletne izkušnje z implementacijo evalvacijskih sistemov v praksi, je v zadnjem času pozornost usmerjena predvsem v rezultate evalvacije in v proučevanje učinkov delovanja evalvacijskega sistema.

2. Značilnosti zahodnoevropskih nacionalnih evalvacijskih sistemov

- * Čeprav vlade spodbujajo razvoj sistemov visokošolske evalvacije (včasih tudi z zakonodajo), se na splošno "odmaknejo", kar pomeni, da imajo evalvacijske agencije precejšnjo svobodo pri svojem delu in pri postavljanju ustreznih postopkov in metodologij.
- * Glavna namena evalvacije sta odgovornost do različnih interesnih skupin in izpolnjevanje.
- * Rezultati evalvacije ne vodijo v podelitev statusa, ker zahodnoevropski evalvacijski sistemi niso povezani z akreditacijo. Med rezultati evalvacije in financiranjem vlade, z nekaj izjemami, ni nikakršne zveze.
- * Evalvacijske agencije spoštujejo avtonomijo institucij. Evalvacije temeljijo na izraženih poslanstvih in ciljnih institucij ter na izraženih namenih in ciljnih programov.
- * Visokošolske institucije krijejo lastne stroške, ki jih imajo z evalvacijskim procesom, t.j. financirajo svoje delo, ki je povezano s samoevalvacijo in z obiskom zunanje evalvacijske skupine.
- * Glede na predlagane akcijske načrte v evalvacijskih poročilih se z različnimi postopki in intenziteto preverja nadaljnje delo institucij.
 - * Akademsko osebje počasi sprejema dejstvo, da je evalvacija nujna in da je lahko tudi koristna.
 - * Začenja se evalvacija evalvacijskih agencij in vpliva njihovih procesov.
- * V zahodni Evropi narašča mednarodno sodelovanje; V Evropski uniji je v letu 1994 in 1995 potekal projekt, v katerem so bile v sedemnajstih državah izvedene evalvacije šestinštiridesetih visokošolskih institucij. Pilotnemu projektu Evropske unije je sledilo oblikovanje mreže evalvacijskih agencij v državah, članicah unije; program institucionalnih pregledov CRE, ki ga izvaja Združenje evropskih univerz, je aktiven v večini evropskih držav.

* Rezultati evalvacij so objavljeni in dostopni javnosti.

Kljub podobnostim v teh splošnih značilnostih, pa med državami obstajajo razlike, zlasti glede evalvacijskih agencij, ki imajo različen legalni status, različno vodenje, financiranje, število stalnega osebja itd. Agencije se razlikujejo tudi glede področja evalvacije, izbire in usposabljanja izvedencev, glede trajanja in uporabljenih metod med obiskom institucij (site visits) ter glede stila in zaupnosti poročil. Verjetno med zahodnoevropskimi državami ni dveh, ki bi imeli enak pristop. Še več, v nobeni od teh držav nimajo opredeljenih standardov vložka, procesa, vključno s procesi zagotavljanja kakovosti in rezultatov.

3. Značilnosti evalvacijskih sistemov v srednji in vzhodni Evropi

Čeprav v zahodni Evropi ni enotnih pristopov v evalvaciji visokega šolstva, so mnogi akademiki iz držav srednje in vzhodne Evrope prepričani, da v zahodni Evropi obstaja enoten sistem evalvacije z opredeljenimi standardi kakovosti za visoko šolstvo. Raziskovalci Phare projekta zaradi tega opozarjajo na nevarnost, da si akademiki v državah srednje in vzhodne Evrope želijo doseči cilj, ki ne obstaja. Mnogi med njimi so namreč prepričani, da je doseganje tega (neobstoječega) cilja predpogoj za priključitev k Evropski uniji. Po mnenju raziskovalcev bi razjasnitev tega napačnega razumevanja akademikom pomagala, da se osredotočijo na dejanske namene uvajanja evalvacijskih sistemov, s tem pa bi nemara razumeli tudi prednosti, ki jih lahko imajo takšni sistemi.

Sisteme evalvacije visokega šolstva so uvedle skoraj vse države v vzhodni in srednji Evropi, pogosto kot del akreditacijskega procesa. Evalvacijske sisteme mnogokrat utemeljujejo z lastnimi interpretacijami podobnih razvojev v zahodni Evropi in v ZDA. Zato tudi v evalvacijskih sistemih držav srednje in vzhodne Evrope uporabljajo štiristopenjski pristop. Toda zaradi različnih tradicij in zaradi problemov, ki so povezani s prehodom iz centraliziranih gospodarstev, je v tem delu Evrope nekaj pomembnih razlik, če jih primerjamo z razvoji v zahodni Evropi. Obstajajo pa tudi pomembne razlike med državami srednje in vzhodne Evrope.

Značilnosti srednje in vzhodnoevropskih nacionalnih evalvacijskih sistemov

- * Nameni vpeljevanja evalvacijskih sistemov niso vedno jasni.
- * Uvajanje evalvacijskih sistemov je bilo močno odvisno od zakonodaje, še zlasti zakonodaje, ki se nanaša na (ponovno pridobljeno) avtonomijo visokošolskih institucij in svobodo ustanavljanja privatnih univerz.
- * Zaradi nezanesljivosti in spremenljivosti avtonomije univerz ter zaradi zaskrbljenosti glede kakovosti privatnih univerz je bila glavna motivacija za uvajanje evalvacije odgovornost, s tem pa tudi določena oblika državno potrjenega priznanja univerz, t.j. akreditacija.
- * Ker je v teh državah poudarek na akreditaciji, je za razliko od držav v zahodni Evropi manj poudarka na evalvaciji kot ključnem prvem koraku v smeri izpopolnjevanja kakovosti.
- * V skladu z zakonodajo so evalvacijske agencije v nekaterih državah dejansko instrument vlade.
- * Pri oblikovanju zakonodaje se vlade niso dovolj zavedale stroškov, ki so povezani z uvajanjem in vzdrževanjem evalvacijskega sistema. Zaradi tega razloga, pa tudi zaradi težkih ekonomskih pogojev, s katerimi se sooča visoko šolstvo, je proces vzpostavljanja evalvacije potekal počasi. Toda napačno je pričakovati, da se lahko sistem za evalvacijo visokega šolstva vzpostavi in vzdržuje brez sredstev za delo evalvacijske agencije. Pri tem je potrebno upoštevati tudi dodatne obremenitve univerz. Vlade bodo morale spoznati, da so zahtevana sredstva le drobiž glede na celotne stroške visokega šolstva in da lahko evalvacija, ki vodi k izpopolnjevanju, pogosto pomeni tudi prihranek stroškov oz. varčevanje. Z drugimi besedami, izdatek za evalvacijo naj bi razumeli kot investicijo. Realistični finančni načrt naj bi vključeval prioritete, začetne in tekoče stroške ter jasen časovni načrt evalvacijskih dejavnosti. To velja tako za visokošolske institucije kot tudi za vlade in evalvacijske agencije. Bistveno je, da med zahtevami, ki jih narekuje zagotavljanje kakovosti, in pričakovanimi rezultati obstaja primerno finančno ravnotežje.
- * V državah srednje in vzhodne Evrope je pogosto prisotno mnenje, da naj bi evalvacija veljala le za nove ali manjše oz. privatne in neuniverzitetne institucije, medtem ko naj bi bila "večina" (npr.: velike univerze, ustanovljene pred mnogimi leti) izvzeta. To je zgrešeno razmišljanje, kajti večina univerz, zlasti če zahtevajo avtonomijo, mora biti

enako odgovorna kot druge visokošolske institucije. Avtonomijo bodo pridobile z odzivanjem na rezultate evalvacije in s prizadevanjem za izboljšanje kakovosti. Z drugimi besedami: nacionalni evalvacijski sistem naj bi bil splošen.

- * Rezultat več kot štiridesetletnega političnega sistema, ki je "od zgoraj navzdol" zagotavljal "metodološka navodila" na vseh področjih, se kaže tudi v otežkočenem premiku v bolj odprt sistem, v katerem se pristna samoevalvacija sprejema kot nekaj potencialno pozitivnega. Samoevalvacija, ki je s stališča zahodne Evrope najbolj pomemben del štiristopenjskega evalvacijskega pristopa, v tem delu Evrope ni splošno sprejeta. Nekatere vlade ji ne zaupajo in v primerih, ko je samoevalvacija vpeljana, jo nekatere visokošolske institucije uporabijo zato, da prikrijejo slabosti. Evalvacijske agencije v nekaterih državah srednje in vzhodne Evrope so fazo samoevalvacije spremenile v birokratsko zahtevo po veliki količini numeričnih podatkov.

- * Nekatere vlade evalvacijo (povezano z "akreditacijo") uporabljajo kot sredstvo za regulacijo visokega šolstva. Pri tem je potrebno poudariti, da evalvacija ni edini mehanizem za regulacijo. Druge metode so še: zakonodaja, načrtovanje in finančni nadzor. Zamegljevanje namenov evalvacije je lahko kontraproduktivno. Pretirana regulacija lahko povzroči obrambne in negativne reakcije pri akademskem osebju, medtem ko se z manjšo regulacijo lahko doseže večjo odprtost in bolj pozitiven pristop k izboljšanju kakovosti. Raziskovalci zaradi tega vladam predlagajo, da oblikujejo manj rigidne in bolj pragmatične visokošolske evalvacijske sisteme.

V večini držav srednje in vzhodne Evrope je potrebna nadaljnja razjasnitev namenov zagotavljanja kakovosti (ki vključuje potencialne uporabnike in univerze). Takšna razjasnitev naj bi razlikovala med nameni akreditacije in evalvacije in ločeno opredelila njuni vlogi v širših sistemih zagotavljanja kakovosti na nacionalnih in institucionalnih ravneh. Za visoko šolstvo srednje in vzhodne Evrope je značilna dolgoletna tradicija, da so fakultete legalne entitete, zaradi česar tega imajo univerze majhno legalno kontrolo nad svojimi fakultetami. Zaradi tega je potrebno institucionalno evalvacijo izvesti na takšen način, da bo zagotavljala učinkovito evalvacijo na ravni fakultet. Očitno je, da so se doslej mnoge fakultete izogibale kakršnemukoli pregledu, saj so bile le delno vključene v univerzitetno evalvacijo. Toda tudi odgovornost je del avtonomije. Če fakultete želijo vzdrževati svojo legalno neodvisnost (avtonomija), potem naj bi bile - enako kot univerza - predmet evalvacije (odgovornost).

4. Priporočila Phare projekta

V sklepnem poročilu projekta je priloženih dvanajst osnovnih priporočil, ki so naslovljena na visokošolske institucije, evalvacijske agencije in vlade držav srednje in vzhodne Evrope:

1. *Jasnost namenov in pojmov.* Jasno je potrebno razlikovati med akreditacijo in evalvacijo ter razjasniti njune namene; več pozornosti naj bi namenili evalvaciji.
2. *V sistemih kakovosti ni evropskih standardov.* Nacionalne evalvacijske agencije in mednarodne organizacije naj bi si prizadevale seznaniti visokošolske institucije o tem, da v zahodnoevropskih državah ni enotnega evalvacijskega sistema, prav tako pa tudi ni nekega niza soglasno sprejetih standardov.
3. *Splošnost.* Nacionalni sistemi za zagotavljanje kakovosti naj bodo splošni in naj vključujejo celotno visoko šolstvo v državi.
4. *Prožnost.* Nacionalne vlade in agencije naj oblikujejo bolj prožne in bolj pragmatične sisteme za zagotavljanje kakovosti; v evalvacijskem procesu naj bi bila bolj poudarjena faza samoevalvacije.
5. *Stroški.* Nacionalne vlade in agencije naj bodo realistične pri oceni stroškov zagotavljanja kakovosti (vključno s stroški visokošolskih institucij) in naj zagotovijo, da bodo ti stroški pokriti; v srednjeročnem obdobju lahko pričakujejo, da bodo koristi, ki bodo posledica zagotavljanja kakovosti, večje kot stroški..
6. *Fakultete.* V tistih državah, ki imajo močno tradicijo avtonomije fakultete, naj bi institucionalna raven zagotavljala učinkovito evalvacijo fakultet, kot del nujne notranje odgovornosti znotraj institucije.
7. *Institucionalno zagotavljanje kakovosti.* Nacionalne agencije in mednarodne organizacije naj bi zagotavljale zunanjo pomoč in podporne službe in tako pomagale visokošolskim institucijam oblikovati učinkovite notranje sisteme za zagotavljanje kakovosti.
8. *Institucionalni management.* Visokošolske institucije naj bi dajale prednost razvijanju procesov učinkovitega odločanja in načrtovanja na vseh ravneh znotraj svojih institucij in ti procesi naj bi bili povezani

z zagotavljanjem kakovosti: nacionalne in mednarodne organizacije naj bi pomagale z zagotavljanjem usposabljanja, nasvetov in informacij, s tem pa bi podprle razvoj učinkovitega institucionalnega managementa.

9. *Sodelovanje agencij*. Nacionalne agencije za kakovost naj bi ugotovile (raziskale) načine sodelovanja glede izmenjave osebja, organizacije regionalnih konferenc in drugih skupnih aktivnosti; agencije naj bi se združile v ustrezne mednarodne ali regionalne mreže.

10. *Transparentnost*. Nacionalne agencije za kakovost naj bi zagotavljale transparentnost procesov zagotavljanja kakovosti, in sicer z objavljanjem rezultatov evalvacije; visokošolske institucije naj bi zagotavljale transparentnost notranjih procesov zagotavljanja kakovosti in široko vključenost osebja in študentov v teh procesih.

11. *Izpopolnjevanje osebja* (staff development). Izpopolnjevanje osebja naj bi bilo v postopkih za zagotavljanje kakovosti zagotovljeno za akademsko in administrativno osebje v visokošolskih institucijah, pa tudi za osebje nacionalnih agencij za kakovost.

12. *Odgovornost agencij*. Kot del splošno priznanega pomena odgovornosti vseh javnih teles (vlad, agencij in institucij) naj bi tudi nacionalne agencije za kakovost spremljale in evalvirale učinkovitost svojih procesov in občasno izvedle samoevalvacijo, ki bi bila predmet zunanje evalvacije. Rezultati te evalvacije naj bi bili javni.

V večini primerov je najboljšo če vladni predpisi ne vključujejo podrobnosti glede postopkov za notranje in zunanje evalvacije, kakor tudi ne za sestavo evalvacijskih skupin, in sicer zato, da bi ohranili prožnost v visokošolskem sistemu in omogočili, da se prilagaja spremenjenim okoliščinam, novim pogledom in ciljem.

V poročilu Phare projekta so vključena tudi priporočila v zvezi z nalogami nacionalne evalvacijske agencije, ki naj:

* odloča katere institucije, fakultete ali discipline bodo evalvirane;

- * odloča, v kaj bo osredotočena evalvacija in oblikuje navodila;
- * usmerja institucijo v fazi samoevalvacije;
- * izbira zunanje izvedence;
- * izbira skupino, ki bo vključena v zunanji pregledni obisk evalvirane enote (site visit);
- * opredeli odgovornost vsakega zunanjega izvedenca;
- * skupini za zunanji pregled nudi praktično podporo in vse osnovne informacije o enoti, ki bo predmet zunanje evalvacije;
- * skupine za zunanje preglede usposablja neposredno pred obiskom določene enote, ki bo predmet zunanje evalvacije;
- * organizira praktične vidike obiskov zunanjih izvedencev;
- * napiše in objavi končno evalvacijsko poročilo.

Poleg tega naj bi nacionalna evalvacijska agencija oblikovala predpise za naslednje vidike evalvacijskih postopkov:

- * navodila za samoevalvacijski proces in samoevalvacijsko poročilo,
- * ponudba usposabljanja za samoevalvacijo in za zunanje evalvatorje,
- * sestava zunanjih evalvacijskih skupin,

* protokoli obiskov (site visits) zunanjih evalvacijskih skupin (predlogi za programe obiskov, vloge predsednikov in drugih članov zunanjih evalvacijskih skupin, osnovna vprašanja, ki jih je potrebno obravnavati med obiskom, pričakovanja in omejitve glede na gostoljubnost/darila, itd.),

* navodila za evalvacijska poročila, namenjena zunanjim evalvacijskim skupinam,

* pravila o sprejemljivosti evalvacijskih poročil (ki vključujejo možnost pripomb ali pritožb evalviranih enot glede dejstev ali ocen),

* posledice evalvacijskih rezultatov,

* objava samoevalvacijskih in zunanjih evalvacijskih poročil in kateregakoli drugega dokumenta, ki je bil izdelan v postopku evalvacije.

Pomembno je, da ima agencija, ki je avtonomna glede procesa in rezultatov evalvacije, svoj proračun. Čeprav njen proračun zagotavlja vlada (včasih preko ministrstva za izobraževanje), naj agencija neodvisno opredeli evalvacijski načrt za določeno leto, plača svoje stalno osebje in pokrije stroške, ki so povezani z evalvacijo, npr.: potovalne stroške, honorarje izvedencev.

Našteta priporočila predstavljajo splošna izhodišča za vzpostavitev sistema evalvacije kakovosti v posamezni državi. Težave z "zagonom" takšnega sistema v Sloveniji so povezane z zelo ohlapno formulacijo 80. člena Zakona o visokem šolstvu, ki ne opredeljuje ciljev in posledic evalvacije, prav tako pa ne določa jasnih pristojnosti Komisije za kvaliteto visokega šolstva, ki naj bi prevzela vlogo nacionalnega evalvacijskega telesa. Zaradi tega se tudi razprave na sejah Komisije nenehno sučejo okoli teh izhodiščnih vprašanj. Komisija, ki nima niti stalnega "sedeža" (naslova) niti ustrezne administrativne podpore, prav gotovo ne more izvajati vseh zgoraj naštetih nalog nacionalnega evalvacijskega telesa.

1. Brennan, J., Frazer, M., Glanville, H., Kump, S., Staropoli, A., Sursock, A., Thune, C., Westerheijden, D., Williams, R. (1998). Quality Assurance in Higher Education. Final Report and Project Recommendations. London: Quality Support Centre & EC/Phare/ETF.